

СТАНОВИЩЕ

от д-р **Лъчезар Любенов Перчеклийски** –

доцент в Югозападния университет „Неофит Рилски“,

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност ‘Доцент’ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, по област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология*, научна специалност *Славянски езици – историческа лингвистика*

Конкурсът за ‘доцент’ е обявен в Държавен вестник (бр. 57 от 26.06.2020 г.) и в интернет-страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) за нуждите на катедра *Руска филология* към Филологическия факултет. Научното жури е определено със заповед № РЗЗ-4137 от 25.08.2020 г. на Ректора на ПУ.

За участие в обявения конкурс е подала документи единствено **гл. ас. д-р Атанаска Славчева Тошева** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от кандидата комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав (ПРАС) на ПУ и включва следните документи: 1) Заповед на Ректора на ПУ за определяне състава на научното жури; 2) справка за съответствие с минималните национални изисквания; 3) професионална автобиография; 4) анотация на материалите по чл. 65 от ПРАСПУ, включително самооценка на приносите (на български и руски език); 5) справка за научната работа и 6) списък на научните трудове.

Към горепосочените документи гл. ас. д-р Атанаска Тошева е приложила в електронен вид общо 19 научни труда, свързани с конкурса, от които 2 монографии (хабилитационен труд и монография на основата на докторската дисертация), 1 речник-индекс, 1 студия и 15 статии (8 са на български език и 7 – на руски). Всички изследвания са публикувани в България. Извън темата на конкурса д-р Тошева е публикувала статии, свързани с проблемите на фразеологията, съпоставителната лексикография, деловата комуникация и др.

Прави сериозно впечатление дългогодишният преподавателски опит на Атанаска Тошева. Кандидатката води занятия в ПУ като хоноруван асистент от 1983 г. След това последователно заема длъжностите „преподавател“ (1988 – 1989 г.), „асистент“ (1989 – 1994 г.), „старши асистент“ (1994 – 1997 г.), а от 1997 г. до днес е главен асистент.

През 2007 г. Тошева защитава докторска дисертация пред СНС и ВАК ѝ присъжда ОНС „Доктор“ по научната специалност 05.04.18 „Славянски езици“. Темата на дисертационния труд е „Езикът на *История во кратце о болгарском народе славенском* на йеросхимонах

Спиридон (1792 г.) (В контекста на езиковата ситуация в България през втората половина на XVIII в.)“ . Изследването е публикувано през 2009 г.

Справката за учебната работа показва, че досега д-р Ат. Тошева е водила лекционни курсове по историческа граматика на руския език, история на руския книжовен език, фонетика на съвременния руски език, проблеми на сравнително-историческото езикознание, старобългарски език и др. Била е научен ръководител на 13 успешно защитили дипломанти, участвала е в три национални проекта. Налице са и други активности, свързани с учебната работа.

Хабилитационен труд, с който д-р Тошева участва в конкурса, е монографията „Рилската преправка (1825 г.) и преписите от Рилската редакция на „История славянобългарска“ (Текстология и език) (Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2020, с. 622. ISBN 978-619-202-546-5). В него авторката прави цялостно проучване на текстологичните и езиковите особености както на Рилската преправка от 1825 г., така и на по-късните ръкописи, които се намират в пряка генеалогична връзка с нея и по този начин обособяват групата на т.нар. Рилска редакция на „История славянобългарска“ – Поп-Йоанова преправка (от 1830 г.), Първа Харитонова преправка (от 1831 г.), Втора Харитонова преправка (от 1831) и Геров препис (от средата на XIX в.). Изследвана е приемствеността в съдържанието и езика на Рилската преправка от двата основни източника – Паисиевата и Спиридоновата „История“. В работата е направена текстуална и правописно-езикова характеристика на преписите от Рилската редакция; анализирани са разночетенията в различните ръкописи, като по този начин е определена тяхната генеалогия; доказано е, че въпреки наличието на народно-разговорни елементи в текста, (преобладаващо) езикът в тези ръкописи, формиращ историографския стил от края на XVIII и първата половина на XIX век, е славянобългарски.

В монографията е направено и критично издание на Рилската преправка с разночетения от преписите, съставлящи Рилската редакция на „История славянобългарска“, като с това е надграден приносът на Б. Ангелов, който за първи път обнародва ръкописа.

В методологично отношение текстологичният анализ следва основните принципи, разработени в трудовете на руския учен Д. С. Лихачов, а езиковите черти в писмените паметници са разгледани в контекста на книжовноезиковата ситуация в България в периода кр. XVIII – първата пол. на XIX век.

Общата оценка за хабилитационния труд на Атанаска Тошева е повече от положителна. Авторката се е справила с трудната, но интересна задача да представи по образцов начин текста и езика на един от най-значимите ръкописи на българската историография през Възраждането – Рилската преправка от 1825 г., и на свързаните генеалогично с нея преписи от Рилската редакция. Този проблем е важен както за паисиезнанието, така и за историята на

новобългарския книжовен език. Изводите в *Заключението* (с. 422 – 425) са точни и отразяват напълно описанията и анализите в работата. Всичко това „съдейства за изясняването на сложната картина на връзките и приемствеността на възрожденските преписи и преправки на Паисиевата *История*“ (с. 425). В списъка с литературата са включени около 180 заглавия на славяноезични автори, които имат някаква близка или по-далечна връзка с темата.

С конкурса са свързани още 1 речник („Индекс на личните имена, топонимите и етнонимите“) и 1 студия („Рилската преправка на *История славянобългарска* на Паисий Николаевич Рилски“), които са включени във фототипното издание на Рилската преправка от 1825 г. (ИК „Жанет 45“, Пловдив, 2018), а също така и 15 статии, някои от които са свързани с хабилитационния труд, а други разглеждат процеса на формиране на българския книжовен език от нов тип през епохата на Възраждането.

Изследванията на Атанаска Тошева се отличават с аналитичност и прецизност при излагането на езиковите факти. Авторката използва умело стилистичните особености на българския книжовен език. Терминологията е точна и изчистена, а цитиранията – коректни. Не са забелязани никакви чужди идеи и тезиси, които Тошева да е представила като свои. Важността на разглежданите в научните публикации проблеми се потвърждава от приложената авторска справка за забелязаните цитирания (общо 11 цитирания: 2 – в монографии, 9 – в нереферирани списания с научно рецензиране).

Наред с всичко положително, казано до този момент, ще си позволя и една забележка. Става въпрос за една терминологична неточност при описанието на словообразователните особености в езика на различните ръкописи. На стр. 338 и стр. 409 авторката използва като синонимни терминологичните съчетания „словообразователен модел“ и „словообразователен тип“, а те не са взаимнозаменяеми. Това, което прави авторката в изследването, е кратко представяне на лексемите по суфикси, т.е. по словообразователни модели. Словообразователният тип е централна класификационна единица в структурно-функционалния словообразователен анализ, чиито методологични постановки са разработени от чешкия лингвист М. Докулил. Типът се формира от единството на три критерия: 1) единство на отношенията между ономаσιологичния базис (понятията, които се назовават) и ономаσιологичния признак (белега, който служи за именуване); 2) единство на морфологичната основа и 3) единство на словообразователния формант (афикс).

Документите и материалите, представени от д-р Атанаска Тошева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘Доктор’. В работите на кандидата има оригинални приноси, които са получили научно признание.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни приноси намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на д-р Атанаска Тошева на академичната длъжност ‘Доцент’ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 2.1. *Филология (Славянски езици – историческа лингвистика)*.

20.10.2020 г.

Благоевград

Изготвил становището:

/Доц. д-р Лъчезар Перчеклийски/